

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในแง่ที่เป็นการแสวงหาความรู้ใหม่(Originality) ซึ่งตั้งอยู่บนฐานความจริงที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) เกี่ยวกับการก่อรูปความขัดแย้งทางการเมืองว่ามีการพัฒนาการการก่อรูปอันนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างไร เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งคืออะไร มีรูปแบบความขัดแย้งอย่างไร เพราะเหตุใดจึงต้องจัดการความขัดแย้ง และจัดการด้วยวิธีอะไรและอย่างไร เพื่อเข้าถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นดังกล่าว มีฐานะตั้งอยู่บนการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงทางสังคม ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่อง การเมืองและความขัดแย้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัย จึงมีการกำหนดขั้นตอนในการวิจัยร่วมกันใน 5 กรณี ดังนี้

1. วิธีวิทยาการวิจัยแนวกรณีศึกษา
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การตรวจสอบข้อมูล
4. การบริหารงานวิจัยในภาคสนาม
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิทยาการวิจัยแนวกรณีศึกษา

วิธีวิทยาในการศึกษาผลงานเรื่องการเมืองและความขัดแย้งทางการเมืองของเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพแนวกรณีศึกษา (Case Study Approach) โดยที่ผู้วิจัยจะเลือกใช้พื้นที่เทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นหน่วยในการศึกษาพัฒนาการก่อรูปความขัดแย้งทางการเมือง สาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อความขัดแย้ง และแนวทางในการจัดการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การที่ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาการวิจัยแนวกรณีศึกษาที่ตำบลแห่งหนึ่งนั้น เพราะเป็นกรณีศึกษาที่ช่วยตอบคำถามวิจัยหลักและวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ค่อนข้างรุนแรง โดยมีสาเหตุปัจจัยหลายด้านที่เป็นองค์ประกอบของความขัดแย้งทางการเมือง เช่น ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ปัจจัยด้านการแข่งขันตำแหน่ง ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ และปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่าง เป็นต้น อย่างไรก็ตามวิธีวิทยาการวิจัยแนวกรณีศึกษา ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาเรื่องการเมืองและความขัดแย้งทางการเมือง ของเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งนี้ ผู้วิจัยมิได้ใช้กรณี

ศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในฐานะที่เป็นพื้นที่เฉพาะ แต่ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อสะท้อนคำถามวิจัยหลัก และการแสวงหาความจริงเพื่อนำไปสู่คำตอบตามวัตถุประสงค์ ให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นในลักษณะของการศึกษากรณีเล็กๆ (Micro) สามารถเป็นตัวแทนในการอธิบายเข้ากับกรณีใหญ่ๆ (Macro) ได้ การใช้วิธีวิทยาแนวกรณีศึกษานี้จะช่วยให้ผู้วิจัย สามารถเจาะลึกถึงข้อมูลตลอดจนสามารถสืบค้นและรวบรวมรายละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้ศึกษาเรื่องการเมืองและความขัดทางการเมืองของเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การเลือกกรณีศึกษา

การวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case – study Research) เป็นการศึกษาที่เจาะลึกสาระในรายละเอียดตลอดช่วงเวลาของกรณีใดกรณีหนึ่งเกี่ยวกับปัจเจกชนหนึ่งคน กลุ่มหนึ่งกลุ่ม องค์การหนึ่งองค์การ ขบวนการทางสังคมหนึ่งขบวนการ เหตุการณ์หรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง วิธีวิทยาการวิจัยกรณีศึกษามีประโยชน์เนื่องจากการเป็นการศึกษาที่ช่วยเชื่อมโยงข้อมูลในระดับจุลภาค ไปสู่ระดับมหภาคโดยอาศัยตรรกะในเชิงอุปนัย (Inductive Logic) คือการสรุปจากรูปธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะไปสู่ข้อสรุปนามธรรมทั่วไป

การเลือกกรณีศึกษาในรายงานวิจัยนี้ ใช้แนวคิดการเลือกตัวอย่างในเชิงคุณภาพ (Qualitative Sampling) มาเป็นหลัก การเลือกตัวอย่างเชิงคุณภาพในตรรกะในการกำหนดกรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive or Purposeful Sampling) กล่าวคือ เป็นการเลือกกรณีศึกษาที่ให้ข้อมูลมากพอสำหรับการศึกษาในเชิงลึก (Information - rich Case for Study in Depth) หมายความว่า เป็นกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยสามารถเรียนรู้ประเด็นต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อวัตถุประสงค์การวิจัย การเลือกตัวอย่างเชิงคุณภาพแตกต่างจากตรรกะในการกำหนดตัวอย่างเชิงปริมาณ (Quantitative Sampling) ที่มุ่งเลือกตัวอย่างให้มีความเป็นตัวแทนของประชากร (Representative of the Population) โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง (Random of Probability Sampling) เพื่ออนุมานจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ไปสู่ประชากรที่กว้างขึ้น (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. 2555 : 179)

ในการวิจัยเชิงคุณภาพที่เรียกว่า ทฤษฎีจากฐานราก (Grounded Theory) ทฤษฎีจากฐานรากเป็นการพัฒนาทฤษฎีจากข้อมูลพรรณนาแบบเรื่องเล่า (Narrative Data) ที่ผ่านกระบวนการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและนำมาวิเคราะห์ในเชิงอุปนัย (Inductive Analysis) อันจะนำไปสู่การแสวงหาแบบแผนร่วมกัน การพัฒนาทฤษฎีจากฐานรากดังกล่าวตั้งอยู่หลักความสามารถในการโยกย้ายข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Transferability) ซึ่งหมายถึงการนำข้อสรุปเชิงทฤษฎีแบบฐานราก จากผลการวิจัยเชิงอนุมานไปอนุมานจากบริบทพื้นที่วิจัยที่ทำอยู่ไปสู่บริบทพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

การเลือกกรณีตัวอย่างพื้นที่เทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ วิจารณ์โดยใช้การเลือกตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด (Criteria Sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างตามที่มีผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ หลักเกณฑ์ของตำบลในการศึกษาถึงรูปแบบของการก่อรูปความขัดแย้งทางการเมือง สาเหตุปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง และแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง รวมทั้งหมด มี 4 กรณี ซึ่งได้แก่

กรณีที่ 1 การเลือกกรณีการเสียชีวิตของ นาย ก. นามสมมติ สมาชิกสภาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 การนำกรณีศึกษานี้มาใช้ในการศึกษานี้เพื่อชี้ให้เห็นว่ากรณีดังกล่าว เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยที่มาจากการเปลี่ยนแปลงสุขาภิบาล ได้มีการยกฐานะเป็นเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ อาจเกิดการเข้าใจผิดถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ที่แบ่งฝ่ายต่างไม่ยอมซึ่งกันและกันในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองทำให้เกิดความต้องการได้ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลด้วยกันด้วยกันทั้งสองฝ่าย

กรณีที่ 2 การเลือกกรณีขัดแย้งทางการเมืองเป็นกรณีศึกษา ได้แก่ กรณีที่นาย บ. นามสมมติ อดีตกำนันตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ถูกลอบยิงได้รับบาดเจ็บสาหัส เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นว่าปัจจัยของการแย่งชิงตำแหน่งทางการเมืองเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำแหน่งรองนายกเทศมนตรี ตำแหน่งรองเลขานุการนายกเทศมนตรี ปัจจัยที่มาจากการเปลี่ยนแปลงสุขาภิบาล ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ เป็นสาเหตุปัจจัยสำคัญอันนำไปสู่เส้นทางของความขัดแย้งทางการเมืองในเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้

กรณีที่ 3 การเลือกกรณีการจัดผลประโยชน์และผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นกรณีศึกษา ได้แก่ กรณีที่ นาย ข. นามสมมติ หรือ นาย ค. นามสมมติ เป็นสมาชิกสภาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นนักธุรกิจและผู้รับเหมาก่อสร้างในเขตพื้นที่ตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาถูกลอบสังหารจนเสียชีวิต เป็นกรณีศึกษาเป็นกรณีที่ผู้วิจัยจะนำมาศึกษา เพื่อให้เห็นถึงการได้ประโยชน์ การเสียประโยชน์ การได้ประโยชน์อย่างไร การเสียประโยชน์อย่างไร การได้ประโยชน์เมื่อใด การเสียประโยชน์เมื่อใด และเพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น เพื่อให้เห็นเป็นที่ประจักษ์

กรณีที่ 4 การเลือกกรณีการลอบสังหาร นาย ง. นามสมมติ สมาชิกสภาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ เสียชีวิตเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ผู้วิจัยจะใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งทางการเมืองเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ อันมีสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีจากการเปลี่ยนแปลงสุขาภิบาล เป็นการยกฐานะเป็นเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีฐานมาจากด้านบุคลิกภาพความเป็นตัวตนของการมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันนี้เอง นำมาซึ่งการประทุษร้ายร่างกายร้ายแรงถึงการเอาชีวิตแก่กันและกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้โดยใช้กระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ โดยมีแนวทางสำหรับการปฏิบัติการอันนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ระเบียบระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต โดยมีการศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลสถิติจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของงานวิจัย

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ คือตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของการวิจัย

2. การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ คือ

2.1 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการใช้นำสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกำหนดการผู้ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-informant) ผู้วิจัยเลือกที่ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ โดยอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมืองและผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมือง สำหรับรายนามของผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ปรากฏรายชื่อตามตาราง 1 บัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักข้างล่างนี้

ตาราง 1 บัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล
1. นาย ดร. นามสมมุติ	ผู้เชี่ยวชาญการเมืองท้องถิ่น
2. นาย พ. นามสมมุติ	ปลัดเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก
3. นาย ถ. นามสมมุติ	ปราชญ์ชุมชนผู้มีความรู้ในเรื่องวิจัยดี
4. นาย ต. นามสมมุติ	ผู้นำทางการเมืองอย่างเป็นทางการ
5. นาย ง. นามสมมุติ	ผู้กว้างขวางทางการเมือง
6. นาย ศ. นามสมมุติ	ผู้เคยดำรงตำแหน่งบริหารทางการเมือง
7. นาย บ. นามสมมุติ	ผู้เคยดำรงตำแหน่งปกครองท้องถิ่น

2.2 การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์คำบอกเล่า (Oral History) จะมุ่งรวบรวมข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาอ้างอิงและอธิบายประเด็นต่าง ๆ ของงานวิจัยโดยผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปหาข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) และการสัมภาษณ์จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) ได้แก่ ผู้อาวุโสที่รู้เรื่องเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยอย่างดีได้แก่

2.2.1 นายประจักษ์ ใจผ่อง นักประวัติศาสตร์ชุมชน

2.2.2 นางสาวน มะลิลา ทายาทตระกูลดั้งเดิมรุ่นเหลน

2.3 การสังเกตการณ์ เป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลเสริมวิธีการอื่นๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การศึกษาครั้งนี้แบ่งตามกระบวนการวิธีการสังเกต ได้ 2 ประเภท คือ

2.3.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมเรียนรู้พัฒนารูปแบบของกระบวนให้มีความสอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ตั้งแต่การเข้าร่วมประชุม การตั้งประเด็น การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเกตการณ์พฤติกรรมของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม

2.3.2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participative Observation) คือ การที่ผู้วิจัยสังเกตการณ์จากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในฐานะของผู้สังเกตการณ์แต่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์จริง

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้น จะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล

1.1. การตรวจสอบแหล่งเวลา หมายถึง การตรวจสอบข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกันเพื่อให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้รับในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้นเหมือนกันหรือไม่

1.2 การตรวจสอบแหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กัน จะเหมือนกันหรือไม่

1.3 การตรวจสอบแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่

2. การเปรียบเทียบจากการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น

ใช้สังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรืออาจซักถามผู้ให้ข้อมูลหลังจากสรุปผลการศึกษา เพื่อความแน่นอนว่าข้อสรุปนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริงหรือไม่

3. การเปรียบเทียบจากการใช้ทฤษฎีแนวคิดหลาย ๆ ชุด (Theory Traingulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยสามารถใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมตีความข้อมูลแตกต่างกันได้มากน้อยเพียงใด

4. การเปรียบเทียบจากทัศนะจากนักวิจัยหลาย ๆ ท่าน (Investigators Traingulation) เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของนักวิจัยหลาย ๆ ท่าน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความคิดเห็นที่เหมือนหรือแตกต่างของข้อมูลและรายงานการวิจัยแต่ละชิ้น

การบริหารงานวิจัยในภาคสนาม

1. การเข้าสู่พื้นที่วิจัย ในการที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ในพื้นที่วิจัยนั้น ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาและปฏิบัติตัวดังนี้

1.1 การเตรียมตัวเข้าสู่สนามหรือพื้นที่วิจัย ก่อนจะเข้าไปสัมภาษณ์หรือสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้อ่านเอกสารเกี่ยวกับบุคคลและทำความเข้าใจเรื่องที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลระดับหนึ่งแล้ว เพื่อให้การเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยสามารถลงลึกในรายละเอียดได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับช่วยเก็บข้อมูล ได้แก่ เทปบันทึกเสียง โดยการบันทึกนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง และกล้องถ่ายรูปดิจิทัลสำหรับถ่ายบรรยากาศพื้นที่วิจัย เช่น ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ระหว่างผู้ศึกษาวิจัย กับผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-informants) อันจะยังผลให้เป็นหน่วยในการช่วยเตือนความจำได้อีกวิธีทางหนึ่ง เป็นต้น

1.2 การแนะนำตัวเอง โดยผู้วิจัยจะทำการแนะนำตัวเอง ด้วยการอธิบายว่า เป็นใครมาจากไหน ทำไมจึงเลือกมาทำวิจัยในพื้นที่ของเทศบาลตำบลแห่งนี้ โดยจะบอกถึงวัตถุประสงค์และผลที่ตามมาจากการวิจัย

2. การสร้างความไว้วางใจ (Rapport) ในการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น เป็นเรื่องของมิตรจิตมิตรใจ การผูกมิตรไมตรีจนกระทั่งผู้ให้ข้อมูลมีความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยจะสร้างความไว้วางใจให้ชาวบ้าน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพร้อมที่จะให้ข้อมูล บางครั้งอาจอาศัยการขอความอนุเคราะห์ให้บุคคลในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านเชื่อถือพามาพบและทำความรู้จักด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นกันเอง ทั้งนี้รวมไปถึงกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มนักรการเมือง กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย

3. การเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อมีกิจกรรมของชุมชนหรือของชาวบ้าน ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของพื้นที่วิจัยด้วยเสมอ เช่น การจัดงานทำบุญวันสงฆ์ทำบุญปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ การจัดงานทอดผ้าป่าสามัคคี การประชุมสัมมนาของผู้นำชุมชน เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) หรือผู้ที่รู้เรื่องนั้น ๆ ดี จะสัมภาษณ์ด้วยการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่ต้องการ เช่น สาเหตุของความขัดแย้ง เงื่อนไขกึ่งกลางที่ทุกฝ่ายน่าจะรับได้ และแนวทางอันเป็นจุดเริ่มต้นของหนทางสู่การสร้างความสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งหมายถึงการกระทำต่อกันระหว่างบุคคล ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตแบบสังเกตโดยตรง (Direct Observation) หรือการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือการเฝ้าดูพฤติกรรมทางสังคม โดยที่ผู้วิจัยมิได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง หรือร่วมกระทำในเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยเฝ้าดูอยู่ เช่น การจับกลุ่มวิพากษ์ทางการเมืองท้องถิ่นของกลุ่มคอกการเมือง เป็นต้น

จากนั้น ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การเฝ้าดู โดยที่ผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือมีส่วนร่วมกระทำในเหตุการณ์นั้น ๆ เช่น การเข้าร่วมสัมมนากับชาวบ้านการประชุมของผู้นำชุมชน โดยผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของชาวบ้าน รวมถึงผู้นำชุมชน และจดบันทึกที่ผู้วิจัยได้รับรู้และพบเห็นในขณะนั้นเพื่อกลับมา

5. การสรุปข้อมูล ในขั้นนี้จะเป็นกระบวนการของการตกผลึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การอ่านเอกสาร การประชุมสัมมนาและการสังเกตการณ์ต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้เหล่านี้ถือเป็นขั้นข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) เพื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้หลักการตีความ (Interpretive Analysis) ในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่ใช้ในงานวิจัยนี้จะเป็นการตีความในลักษณะต่าง ๆ ตามลำดับเหตุการณ์ทางสังคม โดยอาศัยกรอบแนวคิดวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง ในการวิเคราะห์ในครั้งนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) คือในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการจำแนกวิเคราะห์ตามประเด็นคำถามการวิจัยส่วนการตรวจสอบข้อมูลและผลการศึกษาใช้วิธีการสนทนาหาข้อมูลของผลการศึกษาเบื้องต้นจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ในองค์กรและผู้เกี่ยวข้อง

2. การตีความในเชิงเหตุและผล ในลักษณะการวิเคราะห์ความเป็นเหตุและความเป็นผล โดยการหาสาเหตุหลัก สาเหตุรอง และสาเหตุประกอบที่จะทำให้เกิดผลในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อการเมืองในเทศบาลตำบลที่ทำการศึกษา

3. การวิเคราะห์แบบการเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่าง พร้อมทั้งผลดีและผลเสียของขัดแย้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลที่ทำการศึกษา และองค์กรอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสถานะใกล้เคียงกัน